

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ अष्टमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके अष्टमः प्रपाठकः ॥

पीवो॑न्ना॒ रयि॑वृधः सुमे॒धाः। श्वेतः॑ सि॒षक्ति॑ नि॒युता॑मभि॒श्रीः।
ते वा॒यवे॒ सम॑नसो॒ वित॑स्थुः। वि॒श्वेन्नरः॑ स्वप॒त्यानि॑ चक्रुः।
रा॒येऽनु॑ य॒ञ्जतू॒ रोद॑सी उ॒भे। रा॒ये दे॒वी धि॒षणा॑ धाति दे॒वम्।
अधा॑ वा॒युं नि॒युतः॑ सश्चत॒ स्वाः। उ॒त श्वे॒तं वसु॑धिति॒न्निरे॒के।
आ वा॒यो प्र याभिः॑। प्र वा॒युम॑च्छा॒ बृह॑ती म॒नीषा॥१॥

बृ॒हद्र॑यिं वि॒श्ववा॑रा॒ रथ॑प्रा॒म्। द्यु॒तद्या॑मा नि॒युतः॑ प॒त्यमा॑नः।
क॒विः क॒विमि॑यक्ष॒सि प्र॑यज्यो। आ नो॑ नि॒युद्धिः॑
श॒तिनी॑भि॒रध्व॑रम्। स॒ह॒स्त्रिणी॑भि॒रुप॑ या॒हि य॒ज्ञम्। वा॒यो
अ॒स्मिन् ह॒विषि॑ मा॒दय॑स्व। यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॑ सदा॑ नः।
प्रजा॑पते॒ न त्वदे॒तान्य॑न्यः। वि॒श्वा जा॒तानि॑ परि॒ ता ब॑भूव।
यत्का॑मास्ते जुहु॒मस्तं॑ नो॑ अस्तु॥२॥

व॒यः स्या॑म॒ पत॑यो रयी॒णाम्। रयी॒णां पति॑ यज॒तं बृ॑हन्त॒म्।
अ॒स्मिन्भ॑रे॒ नृत॑मं॒ वाज॑सातौ। प्र॒जाप॑तिं प्रथ॒म॒जामृ॑तस्य।
यजा॑म॒ देव॑मधि॒ नो ब्र॑वीतु। प्रजा॑पते॒ त्वन्नि॑धि॒पाः पु॑रा॒णः।

देवानां॑ पि॒ता ज॑नि॒ता प्र॒जाना॑म्। पति॒र्विश्व॑स्य॒ जग॑तः
पर॒स्पाः। ह॒विर्नो॑ देव विह॒वे जु॑षस्व। तवे॒मे लो॒काः प्र॒दिशो॒
दिश॑श्च॥३॥

प॒रा॒वतो॑ नि॒वतं॑ उ॒द्वत॑श्च। प्रजा॑पते विश्व॒सृज्जीव॑ध॒न्य इ॒दं
नो॑ देव। प्रति॑हर्य॒ ह॒व्यम्। प्र॒जाप॑तिं प्रथ॒मं य॒ज्ञिया॑नाम्।
दे॒वाना॒मग्रे॑ यज॒तं य॑जध्वम्। स नो॑ ददातु द्रवि॑णं सु॒वीर्य॑म्।
रा॒यस्पोषं॑ वि॒ष्यतु॑ नाभि॒मस्मे। यो रा॒य ई॒शे श॑तदा॒य
उ॒क्थ्यः। यः प॑शूनां॒ र॑क्षि॒ता वि॑ष्टि॒ताना॑म्। प्र॒जाप॑तिः
प्रथ॑म॒जा ऋ॒तस्य॑॥४॥

स॒हस्र॑धामा जुष॒तां ह॒विर्नः॑। सोमा॑पूषणे॒मौ दे॒वौ।
सोमा॑पूषणा॒ रज॑सो वि॒मानम्। स॒प्तच॑क्रं॒ रथ॑मवि॒श्वमि॑न्वम्।
वि॒षूवृ॑तं॒ मन॑सा यु॒ज्यमा॑नम्। तज्जि॑न्वथो वृषणा॒
पञ्च॑रश्मिम्। दि॒व्य॒न्यः स॒दनं॑ च॒क्र उ॒च्चा। पृ॒थि॒व्याम॒न्यो
अध्य॑न्तरि॒क्षे। ताव॑स्मभ्यं॒ पुरु॑वारं॒ पुरु॑क्षुम्। रा॒यस्पोषं॑
वि॒ष्यता॒न्नाभि॑म॒स्मे॥५॥

धि॒यं पू॒षा जि॑न्वतु विश्वमि॒न्वः। र॒यिं सोमो॑ रयि॒पति॑र्दधातु।
अ॒व॒तु दे॒व्यदि॑तिरन॒र्वा। बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑।

विश्वान्यन्यो भुवना जजान। विश्वमन्यो अभिचक्षाण
 एति। सोमापूषणाववतन्धियं मे। युवभ्यां विश्वाः पृतना
 जयेम। उदुत्तमं वरुणास्तभ्राद्वाम्। यत्किञ्चेदङ्कितवासः।
 अव ते हेडस्तत्त्वा यामि। आदित्यानामवसा न दक्षिणा।
 धारयन्त आदित्यासस्तिस्त्रो भूमिर्धारयन्। यज्ञो देवानां
 शुचिरपः॥६॥

मनीषाऽस्तु चर्तस्यास्मे कितवासश्चत्वारि च॥ [१]

ते शुक्रासः शुचयो रश्मिवन्तः। सीदन्नादित्या अधि
 बर्हिषि प्रिये। कामेन देवाः स्रथं दिवो नः। आ यान्तु
 यज्ञमुप नो जुषाणाः। ते सूनवो अदितेः पीवसामिषम्।
 घृतं पिन्वत्प्रतिहर्यन्नृतेजाः। प्र यज्ञिया यजमानाय येमुरे।
 आदित्याः कामं पितुमन्तमस्मे। आ नः पुत्रा अदितेर्यान्तु
 यज्ञम्। आदित्यासः पृथिभिर्देवयानैः॥७॥

अस्मे कामन्दाशुषे सन्नमन्तः। पुरोडाशं घृतवन्तं जुषन्ताम्।
 स्कभायत निर्ऋतिः सेधतामतिम्। प्र रश्मिभिर्यतमाना
 अमृधाः। आदित्याः कामं प्रयतां वषट्कृतिम्। जुषध्वं नो
 हव्यदातिं यजत्राः। आदित्यान्काममवसे हुवेम। ये भूतानि

ज॒नय॑न्तो विचि॒ख्युः। सीद॑न्तु पु॒त्रा अदि॑तेरु॒पस्थ॑म्। स्ती॒र्णं
ब॒र्हिर॑ह॒विर॑द्याय दे॒वाः॥८॥

स्ती॒र्णं ब॒र्हिः सी॑दता य॒ज्ञे अ॒स्मिन्। ध्रा॒जाः सेध॑न्तो अम॑तिं
दुरे॒वा॑म्। अ॒स्मभ्य॑ पु॒त्रा अदि॑तेः प्र य॑स॒त। आदि॑त्याः का॒मं
ह॒विषो॑ जुषा॒णाः। अ॒ग्ने न॑य॒ सुप॑था॒ रा॒ये अ॒स्मान्। वि॒श्वानि॑
दे॒व व॒युना॑नि वि॒द्वान्। यु॒यो॒ध्य॑स्मञ्जु॒हुरा॑णमे॒नः। भूयि॑ष्ठान्ते न॒मं
उ॒क्तिं वि॑धेम। प्र वः॑ शु॒क्राय॑ भा॒नवे॑ भर॒ध्वम्। ह॒व्यं म॒तिश्चा॒ग्नये॑
सुपू॑तम्॥९॥

यो दै॒व्यानि॑ मा॒नुषा॑ ज॒नू॑षि। अ॒न्तर्वि॑श्वानि वि॒द्वना॑
जिगा॑ति। अ॒च्छा गि॒रो म॒तयो॑ दे॒वय॑न्तीः। अ॒ग्निं य॑न्ति
द्रवि॑णं भि॒क्षमा॑णाः। सु॒स॒न्द॒शः सु॒प्रती॑कः॒ स्वश्च॑म॑।
ह॒व्यवा॑ह॒मर॑तिं मा॒नुषा॑णाम्। अ॒ग्ने त्व॑म॒स्मद्यु॑यो॒ध्यमी॑वाः।
अ॒न॒ग्नि॒त्रा अ॒भ्य॑म॒न्त कृ॑ष्टीः। पु॒न॒र॒स्मभ्य॑ सु॒वि॒ताय॑ दे॒व।
क्षां वि॒श्वेभि॑र॒जरे॑भिर्य॒जत्र॑॥१०॥

अ॒ग्ने त्वं पा॑रया॒ नव्यो॑ अ॒स्मान्। स्व॒स्तिभि॑रतिं दु॒र्गाणि॑
वि॒श्वो। पू॒श्च पृ॒थ्वी ब॑हु॒ला न॑ उ॒र्वी। भ॒वा तो॑काय॒ तन॑याय॒ शं
योः। प्र॒का॒र॒वो म॒न॒ना व॒च्य॑मा॒नाः। दे॒व॒द्रीची॑न्नयथ दे॒वय॑न्तः।

दक्षिणावाङ्वाजिनी प्राच्येति। हविर्भरन्त्यग्रये घृताची।
 इन्द्रन्नरो युजे रथम्। जगृभ्णाते दक्षिणमिन्द्र हस्तम्॥११॥
 वसूयवो वसुपते वसूनाम्। विद्मा हि त्वा गोपतिः शूर
 गोनाम्। अस्मभ्यं चित्रं वृषणः रयिन्दाः। तवेदं विश्वमभितः
 पशव्यम्। यत्पश्यसि चक्षसा सूर्यस्य। गवामसि गोपतिरेकं
 इन्द्र। भक्षीमहि ते प्रयतस्य वस्वः। समिन्द्र णो मनसा नेषि
 गोभिः। सः सूरिभिर्मघवन्त्सः स्वस्त्या। सं ब्रह्मणा देवकृतं
 यदस्ति॥१२॥

सं देवानां सुमत्या यज्ञियानाम्। आराच्छत्रुमप
 बाधस्व दूरम्। उग्रो यः शम्बः पुरुहूत तेन। अस्मे
 धेहि यवमद्गोमदिन्द्र। कृधीधियं जरित्रे वाजरत्नाम्। आ
 वेधसः स हि शुचिः। बृहस्पतिः प्रथमञ्जयमानः। महो
 ज्योतिषः परमे व्योमन्। सप्तास्यस्तुविजातो रवेण। वि
 सप्तरश्मिरधमत्तमांसि॥१३॥

बृहस्पतिः समञ्जयद्वसूनि। महो व्रजान्गोमतो देव एषः।
 अपः सिषासन्त्सुवरप्रतीतः। बृहस्पतिरुहन्त्यमित्रमर्कैः।
 बृहस्पते पर्येवा पित्रे। आ नो दिवः पार्वीरवी। इमा

जुह्वाना॒ यस्ते॒ स्तनः॑। सर॑स्वत्य॒भि नो॑ नेषि। इ॒य॑
 शुष्मे॑भिर्बिस॒खा इ॒वारु॑जत्। सानु॑ गिरी॒णान्त॑वि॒षेभि॑रू॒र्मिभिः॑।
 पारा॒वद॑घ्नीमव॑से सुवृ॒क्तिभिः॑। सर॑स्वती॒मा वि॑वासेम
 धी॒तिभिः॑॥१४॥

दे॒व्या नै॑ दे॒वाः सु॒पूतं॑ यज॒त्र ह॒स्तम॑स्ति॒ तमा॑स्यूर्मिभिर्द्वे च॥ [२]

सोमो॑ धे॒नुः सोमो॑ अर्व॒न्तमा॑शुम्। सोमो॑ वी॒रं क॑र्म॒ण्यं
 ददा॑तु। सा॒दन्यं॑ वि॒दथ्य॑ स॒भेय॑म्। पि॒तुः श्रव॑णं॒ यो
 ददा॑शदस्मै। अषा॑ढं यु॒त्सु त्व॑ सौ॒म ऋ॑तुभिः। या
 ते॒ धामा॑नि ह॒विषा॑ यज॑न्ति। त्वमि॒मा ओष॑धीः सोम॒
 विश्वाः॑। त्वम॒पो अ॑जनय॒स्त्वङ्गाः॑। त्वमा॑त॒तन्थो॑र्व॒न्तरि॑क्षम्।
 त्व॒ञ्ज्योति॑षा॒ वि तमो॑ वव॒र्थ॥१५॥

या ते॒ धामा॑नि दि॒वि या पृ॑थि॒व्याम्। या पर्व॑ते॒ष्वोष॑धीष्व॒प्सु।
 तेभि॑र्नो॒ विश्वैः॑ सु॒मना॑ अहे॒डन्। राज॑न्थ्सोम॒ प्रति॑ ह॒व्या
 गृ॑भाय। विष्णो॒र्नुक॑न्तद॒स्य प्रि॒यम्। प्र तद्वि॑ष्णुः। प॒रो मा॑त्र॒या
 त॒नुवा॑ वृ॒धान। न ते॑ महि॒त्वम॑न्व॒श्नु॑वन्ति। उ॒भे ते॑ वि॒द्म
 रज॑सी पृथि॒व्या विष्णो॑ दे॒व त्वम्। प॒रम॑स्य॒ वि॒त्से॥१६॥

विच॑क्रमे॒ त्रिदे॒वः। आ ते॑ म॒हो यो जा॑त ए॒वा अ॒भि

गोत्राणि। आभिः स्पृधो मिथुतीररिषण्यन्। अमित्रस्य
 व्यथया मन्युमिन्द्र। आभिर्विश्वा अभियुजो विषूचीः।
 आर्याय विशोवतारीर्दासीः। अयं शृण्वे अध जयन्नुत
 घ्नन्। अयमुत प्र कृणुते युधा गाः। यदा सत्यं कृणुते
 मन्युमिन्द्रः॥१७॥

विश्वेन्दुं भयत एजदस्मात्। अनु स्वधामक्षरन्नापो अस्य।
 अवर्धत मध्य आ नाव्यानाम्। सध्रीचीनेन मनसा तमिन्द्र
 ओजिष्ठेन। हन्मनाहन्नभिघ्नन्। मरुत्वंतं वृषभं वावृधानम्।
 अक्वारिं दिव्यं शासमिन्द्रम्। विश्वासाहमवसे नूतनाय।
 उग्रं सहोदामिह तं हुवेम। जनिष्ठा उग्रः सहसे
 तुराय॥१८॥

मन्द्र ओजिष्ठो बहुलाभिमानः। अवर्धन्निन्द्रं मरुतश्चिदत्र।
 माता यद्वीरन्दधनद्धनिष्ठा। कस्यावो मरुतः स्वधाऽऽसीत्।
 यन्मामेकं समर्धत्ताहिहत्यै। अहं ह्युग्रस्तविषस्तुविष्मान्।
 विश्वस्य शत्रोरनमं वधस्त्रैः। वृत्रस्य त्वा श्वसथा दीषमाणाः।
 विश्वे देवा अजहुर्ये सखायः। मरुद्भिरिन्द्र सख्यन्ते
 अस्तु॥१९॥

अथे॒मा वि॒श्वाः पृ॒त॒ना जया॑सि। वर्ध॑नीं वृ॒त्रं म॑रुत इन्द्रि॒येण॑।
स्वेन॒ भामे॑न तवि॒षो ब॑भूवान्। अ॒हमे॒ता मन॑वे वि॒श्वश्च॑न्द्राः।
सु॒गा अ॒पश्च॑कर॒ वज्र॑बाहुः। स यो वृ॒षा वृ॒ष्णि॒येभिः॒ समो॑काः।
म॒हो दि॒वः पृ॑थि॒व्याश्च॑ स॒म्राट्। स॒ती॒नस॑त्वा ह॒व्यो भ॑रेषु।
म॒रुत्वा॑ नो भव॒त्विन्द्र॑ ऊ॒ती। इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑तरद्वृ॒त्रतू॑र्ये॑॥२०॥

अ॒नाधृ॑ष्यो म॒घवा॒ शूर॒ इन्द्रः॑। अन्वे॑नं वि॒शो अ॑मदन्त
पूर्वीः। अ॒य॑ राजा॒ जग॑तश्च॒रष॑णी॒नाम्। स ए॒व वी॒रः
स उ॑ वी॒र्या॑वान्। स ए॒करा॑जो जग॑तः पर॒स्याः। य॒दा
वृ॒त्रम॑तर॒च्छूर॒ इन्द्रः॑। अथा॑भवद्मि॒ताभि॑क्र॒तूना॑म्। इन्द्रो॑ य॒ज्ञं
व॒र्धय॑न्वि॒श्ववे॑दाः। पु॒रोडा॑शस्य जुष॒ता॑ ह॒विर्नः॑। वृ॒त्रन्ती॒र्त्वा
दा॑न॒वं वज्र॑बाहुः॥२१॥

दि॒शोऽदृ॑हद्दृ॒हि॒ता दृ॑हणेन। इ॒मं य॒ज्ञं व॒र्धय॑न्वि॒श्ववे॑दाः।
पु॒रोडा॑शं प्र॒ति गृ॑भ्णा॒त्विन्द्रः॑। य॒दा वृ॒त्रम॑तर॒च्छूर॒ इन्द्रः॑।
अथै॑करा॒जो अ॑भव॒ज्जनाना॑म्। इन्द्रो॑ दे॒वाञ्छ॑म्बर॒हत्य॑
आ॒वत्। इन्द्रो॑ दे॒वाना॑मभवत्पु॒रोगाः॑। इन्द्रो॑ य॒ज्ञे ह॒विषा॑
वावृ॑धा॒नः। वृ॒त्रतू॑र्नो अ॒भय॑श्च॒ शर्म॑ य॑सत्। यः स॒प्त सि॒न्धुश्च॑
रद॑धात्पृथि॒व्याम्। यः स॒प्त लो॒कान॑कृ॒णोद्वि॑शश्च। इन्द्रो॑

ह॒विष्मा॒न्त्सग॑णो म॒रुद्भिः॑ । वृ॒त्रतू॑र्नो य॒ज्ञमि॒होप॑ यासत् ॥ २२ ॥

व॒व॒र्थ॒ वि॒त्स इन्द्र॑स्तुरायास्तु वृ॒त्रतू॑र्ये वज्र॑बाहुः पृथि॒व्यान्नी॑णि च ॥ [३]

इन्द्र॑स्तर॑स्वानभिमाति॒होग्रः॑ । हिर॑ण्यवाशीरिषि॒रः सु॑व॒रूपाः॑ ।
तस्य॑ व॒यः सु॑म॒तौ य॒ज्ञिय॑स्य । अपि॑ भ॒द्रे सौ॑म॒न॒से स्या॑म ।
हिर॑ण्यवर्णो॒ अभ॑यं कृणोतु । अ॒भिमा॒तिहेन्द्रः॑ पृ॒त॒नासु॑ जि॒ष्णुः ।
स नः॑ शर्म॑ त्रि॒वरू॑थं वि य॑सत् । यूयं॑ पा॒त स्व॑स्तिभिः सदा॑
नः । इन्द्र॑ः स्तुहि॑ व॒ज्रिण॑ः स्तोम॑पृष्ठम् । पुरो॑डाश॑स्य जुषता॑
ह॒विर्नः॑ ॥ २३ ॥

ह॒त्वाभिमा॑तीः पृ॒त॒नाः सह॑स्वान् । अथा॑भयं कृणुहि॑
वि॒श्वतो॑ नः । स्तुहि॑ शूरं॑ व॒ज्रिण॑मप्र॑तीत्तम् । अ॒भिमा॒तिह॑नं
पुरु॑हूतमिन्द्र॑म् । य एक॑ इच्छ॑तप॑तिर्जने॑षु । तस्मा॑ इन्द्रा॑य
ह॒विरा जु॑होत । इन्द्रो॑ दे॒वाना॑मधि॒पाः पुरो॑हि॒तः । दि॒शां
पति॑रभवद्वा॒जिनी॑वान् । अ॒भिमा॒तिहा॑ त॒विष॑स्तुवि॒ष्मान् ।
अ॒स्मभ्य॑ चि॒त्रं वृष॑णः र॒यिन्दा॑त् ॥ २४ ॥

य इ॒मे द्यावा॑पृथि॒वी म॑हि॒त्वा । बले॑नाद॑ह॒दभिमा॑तिहेन्द्रः॑ ।
स नो॑ ह॒विः प्रति॑ गृ॒भ्णातु॑ रा॒तये॑ । दे॒वानां॑ दे॒वो नि॑धि॒पा

नो अ॒व्यात्। अ॒न॒वस्ते॒ रथं॑ वृ॒ष्णे॒ यत्ते॑। इन्द्र॑स्य॒ नु
वी॒र्या॑ण्यह॒न्नहिम्। इन्द्रो॑ या॒तोऽव॑सितस्य॒ राजा॑। श॒म॑स्य च
शृ॒ङ्गि॒णो॒ वज्र॑बाहुः। सेदु॒ राजा॑ क्षेति च॒र्षणी॒नाम्। अ॒रान्न
नेमिः॒ परि॒ ता ब॑भूव॥२५॥

अ॒भि सि॒ध्मो अ॑जिगादस्य॒ शत्रून्। वि॒ति॒ग्मेन॑ वृष॒भेणा॒
पुरो॑भेत्। सं वज्रे॑णासृजद्वृत्रमिन्द्रः। प्र स्वां म॒तिम॑तिर॒च्छाश॑दानः
विष्णु॑ दे॒वं वरु॑णमू॒तये॒ भग॑म्। मेद॑सा दे॒वा व॒पया॑ यजध्वम्।
ता नो॑ य॒ज्ञमा॑गतं वि॒श्वधे॑ना। प्र॒जाव॑दस्मे द्रवि॑णे॒ह ध॑त्तम्।
मेद॑सा दे॒वा व॒पया॑ यजध्वम्। विष्णु॑ च दे॒वं वरु॑णं च
रा॒तिम्॥२६॥

ता नो॒ अमी॑वा अप॒ बाध॑मानौ। इ॒मं य॒ज्ञं जु॑षमा॑णावुपेतम्।
विष्णू॑वरुणा यु॒वम॑ध्व॒राय॑ नः। वि॒शे जना॑य॒ महि॑ शर्म
यच्छ॑तम्। दी॒र्घप्र॑य॒ज्यू ह॒विषा॑ वृधा॒ना। ज्योति॑षा-
ऽरा॑तीर्दहत॒न्तमा॑सि। ययो॑रोज॑सा स्क॒भि॒ता रजा॑सि।
वी॒र्ये॑भिर्वी॒रत॑मा शवि॑ष्ठा। याऽप॒त्ये ते॒ अप्र॑तीत्ता॒ सहो॑भिः।
विष्णू॑ अ॒ग॒न्व॒रुणा॑ पूर्॒वहू॑तौ॥२७॥

विष्णू॑वरुणाव॒भि॒शस्ति॒पावा॑म्। दे॒वा य॑जन्त ह॒विषा॑ घृ॒तेन॑।

अपामी॑वाꣳ सेध॑तꣳ र॒क्षसंश्च॑ । अथा॑धत्तं यज॑मानाय॒ शं
योः । अꣳहोमु॑चा वृष॒भा सु॒प्रतू॑र्ती । दे॒वानां॑ दे॒वत॑मा॒ शचि॑ष्ठा ।
विष्णू॑वरुणा॒ प्रति॑हर्यतन्नः । इ॒दन्न॑रा प्रय॑तमू॒तये॑ ह॒विः । म॒ही नु
द्यावा॑पृथि॒वी इ॒ह ज्ये॑ष्ठे । रु॒चा भ॑वताꣳ शुच॑यद्वि॒र्रैः ॥ २८ ॥

यथ्सीं॑ वरि॑ष्ठे बृह॒ती वि॑मि॒न्वन् । नृ॒वज्ज्यो॑क्षा प॑प्र॒थाने॑भि॒रेवैः ।
प्रपूर्व॑जे पि॒तरा॒ नव्य॑सीभिः । गी॒र्भिः कृ॑णुध्वꣳ स॒दने॑ ऋ॒तस्य॑ ।
आ नो॑ द्यावापृथि॒वी दै॒व्येन॑ । जने॑न या॒तं म॒हि वां व॑रूथम् ।
स इ॒थस्व॑पा भु॒वने॑ष्वास । य इ॒मे द्यावा॑पृथि॒वी ज॒जान॑ । उ॒र्वी
ग॒भीरे॑ रज॑सी सु॒मेकै॑ । अ॒वꣳशे॑ धी॒रः श॒च्या स॒मैर॑त् ॥ २९ ॥

भूरि॒न्द्रे अच॑रन्ती चर॑न्तम् । प॒द्वन्तं॑ गर्भ॑म॒पदी॑दधाते । नित्यं
न सूनुं॑ पि॒त्रोरु॒पस्थे॑ । तं पि॑पृतꣳ रोद॑सी स॒त्यवा॒चम् । इ॒दं
द्यावा॑पृथि॒वी स॒त्यम॑स्तु । पि॒त॒र्मा॒तर्य॑दि॒होप॑ ब्रुवे वा॑म् । भू॒तं
दे॒वाना॑मव॒मे अ॒वो॑भिः । वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् । उ॒र्वी
पृथ्वी॑ बहु॒ले दू॒रे अ॑न्ते । उप॑ ब्रुवे नम॑सा य॒ज्ञे अ॒स्मिन् ।
दधा॑ते॒ ये सु॒भगे॑ सु॒प्रतू॑र्ती । द्यावा॒ रक्ष॑तं पृथि॒वी नो॒ अभ्वा॑त् ।
या जा॒ता ओष॑धयोऽति॒ विश्वाः॑ परि॑ष्ठाः । या ओष॑धयः
सोम॑राजीरश्वाव॒तीꣳ सोम॑व॒तीम् । ओष॑धी॒रिति॑ मा॒तरो॒ऽन्या

वो अन्यामवतु॥३०॥

हविर्नो दाद्धभूव रातिं पूर्वहूतावर्कैरैरदस्मिन्पञ्च च॥ [४]

शुचिं नु स्तोमं शजथद्वत्रम्। उभा वामिन्द्राग्नी प्र
चर्षणिभ्यः। आ वृत्रहणा गीर्भिर्विप्रैः। ब्रह्मणस्पते त्वमस्य
यन्ता। सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्वा विश्वन्तद्भुद्रं
यद्वन्ति देवाः। बृहद्वदेम विदथे सुवीराः। स ईं
सत्येभिः सखिभिः शुचिभिः। गोधायसं विधनसैरतर्दत्।
ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैः॥३१॥

घर्मस्वेदेभिर्द्रविणं व्यानट्। ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशम्।
सत्यो मन्युर्महि कर्मा करिष्यतः। यो गा उदाजत्स दिवे
वि चाभजत्। महीव रीतिः शवंसा सरत्पृथक्। इन्धानो
अग्निं वनवद्वनुष्यतः। कृतब्रह्मा शूशुवद्रातहव्य इत्। जातेन
जातमतिसृत्प्र सृंसते। यं यं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः।
ब्रह्मणस्पते सुयमस्य विश्वहा॥३२॥

रायः स्याम रथ्यो विवस्वतः। वीरेषु वीरा उपपृङ्क्षि नस्त्वम्।
यदीशानो ब्रह्मणा वेषि मे हवम्। स इज्जनेन स विशा स
जन्मना। स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः। देवानां यः पितरमा

विवांसति। श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम्। यास्ते पूषन्नावो
अन्तः। शुक्रन्ते अन्यत्पूषेमा आशाः। प्रपथे पथामजनिष्ट
पूषा॥ ३३॥

प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः। उभे अभि प्रियतमे सधस्थे।
आ च परा च चरति प्रजानन्। पूषा सुबन्धुर्दिव आ
पृथिव्याः। इडस्पतिर्मघवा दस्मवर्चाः। तं देवासो अददुः
सूर्यायै। कामेन कृतन्तवसः स्वश्चम्। अजाऽश्वः पशुपा
वाजबस्त्यः। धियं जिन्वो विश्वे भुवने अर्पितः। अष्ट्रां पूषा
शिथिरामुद्वरीवृजत्॥ ३४॥

सञ्चक्षाणो भुवना देव ईयते। शुची वो हव्या मरुतः शुचीनाम्।
शुचिं हिनोम्यध्वरं शुचिभ्यः। ऋतेन सत्यमृतसाप आयन्।
शुचिजन्मानः शुचयः पावकाः। प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय।
मारुताय स्वतवसे भरध्वम्। ये सहांसि सहसा सहन्ते।
रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः। असेष्वा मरुतः खादयो
वः॥ ३५॥

वक्षः सुरुक्मा उप शिश्रियाणाः। वि विद्युतो न वृष्टिर्भी
रुचानाः। अनु स्वधामायुर्धैर्यच्छमानाः। या वः शर्म

शशमा॒नाय॒ सन्ति॑। त्रि॒धातू॑नि दा॒शुषे॑ यच्छु॒ताधि॑।
 अ॒स्मभ्य॑न्तानि॑ मरुतो॒ विय॑न्त। र॒यिं नो॑ धत्त वृषणः
 सु॒वीरम्॑। इ॒मे तुरं॑ म॒रुतो॑ रामयन्ति। इ॒मे सहः॑ सह॑स॒ आ
 न॑मन्ति। इ॒मे श॑स॒वनु॑ष्यतो नि पा॑न्ति॥३६॥

गुरु॑द्वेषो अर॑रुषे दधन्ति। अ॒रा इ॒वेदच॑रमा॒ अहे॑व। प्रप्रं
 जाय॑न्ते अक॑वा॒ महो॑भिः। पृ॒श्नेः पु॒त्रा उ॑प॒मासो॑ रभि॑ष्ठाः।
 स्वया॑ म॒त्या म॒रुतः॑ सं मि॑मिक्षुः। अनु॑ ते दायि॒ मह॑ इन्द्रि॒याय॑।
 स॒त्रा ते॒ विश्व॑मनु॒ वृत्र॑हत्ये॑। अनु॑ क्ष॒त्रमनु॑ सहो॒ यज॑त्र। इन्द्रं
 दे॒वेभि॒रनु॑ ते नृ॒षह्ये॑। य इन्द्र॒ शुष्मो॑ मघवन्ते॒ अस्ति॑॥३७॥

शि॒क्षा सखि॑भ्यः पुरु॒हूत॑ नृ॒भ्यः। त्व॑ हि दृ॒ढा म॑घव॒न्विचे॑ताः।
 अपा॑वृधि॒ परिवृ॑तिं न राधः। इन्द्रो॒ राजा॒ जग॑तश्च॒रष॑णीनाम्।
 अधि॑क्षमि॒ विषु॑रूपं यदस्ति। ततो॑ ददातु दा॒शुषे॑ वसू॑नि।
 चोद॑द्राध॒ उप॑स्तुतश्चि॒दर्वाक्। तमु॑ष्टुहि॒ यो अ॒भिभू॑त्यो॒जाः।
 व॒न्वन्न॑वा॒तः पुरु॑हूत इन्द्रः। अषा॑ढमु॒ग्रं सह॑मानमा॒भिः॥३८॥

गी॒र्भिर्व॑र्ध वृष॒भं च॑र॒षणी॑नाम्। स्थू॒रस्य॑ रा॒यो बृ॑ह॒तो य ई॑शे॑।
 तमु॑ ष्टवाम वि॒दथे॑ष्विन्द्रम्। यो वा॒युना॒ जय॑ति गोम॑तीषु। प्र
 धृ॒ष्णुया॑ नयति॒ वस्यो॑ अच्छ॑। आ ते शु॒ष्मो वृष॑भ ए॒तु प॒श्चात्।

ओत्तरादधरागा पुरस्तात्। आ विश्वतो अभिसमेत्वर्वाङ्। इन्द्र
द्युम्नः सुवर्वद्धेह्यस्मे॥३९॥

वराहैर्विश्वहाञ्जनिष्ठ पृषोद्वरीवृजत्खादयो वः पान्त्यस्त्याभिर्नवं च॥—————[५]

आ देवो यातु सविता सुरतः। अन्तरिक्षप्रा वहमानो
अश्वैः। हस्ते दधानो नर्या पुरूणि। निवेशयं च प्रसुवं
च भूमं। अभीवृतं कृशनैर्विश्वरूपम्। हिरण्यशम्यं यजतो
बृहन्तम्। आस्थाद्रथः सविता चित्रभानुः। कृष्णा रजाः
सि तविषीं दधानः। सघां नो देवः सविता सवायं। आ
साविषद्वसुपतिर्वसूनि॥४०॥

विश्रयमाणो अमंतिमुरूचीम्। मूर्तभोजनमधरासतेन।
विजनाञ्छावाः शितिपादो अख्यन्। रथः हिरण्यप्रउगं
वहन्तः। शश्वद्विशः सवितुर्देव्यस्य। उपस्थे विश्वा भुवनानि
तस्थुः। वि सुपुर्णो अन्तरिक्षाण्यख्यत्। गभीरवेपा असुरः
सुनीथः। कैदानीः सूर्यः कश्चिकेत। कतमान्द्याः रश्मिरस्या
ततान॥४१॥

भगन्धियं वाजयन्तः पुरन्धिम्। नराशंसो ग्रास्पतिर्नो
अव्यात्। आ ये वामस्य सङ्गथे रयीणाम्। प्रिया देवस्य

सवि॒तुः स्या॑म। आ नो॒ विश्वे॒ अस्क्रा॑गमन्तु दे॒वाः। मि॒त्रो
अ॒र्य॒मा वरु॑णः स॒जोषा॑ः। भुव॑न् यथा॒ नो विश्वे॑ वृ॒धासः॑।
कर॑न्त्सुषाहा॒ विथु॑रं न शवः॑। शं नो॒ दे॒वा वि॒श्वदे॒वा भव॑न्तु।
श२ सर॑स्वती स॒ह धी॒भिरे॑स्तु॥४२॥

शम॑भि॒षाचः॑ शमु॒ राति॑षाचः। शं नो॒ दि॒व्याः पार्थि॑वाः
शं नो॒ अप्याः॑। ये स॒वि॒तुः स॒त्यस॑वस्य॒ विश्वे॑। मि॒त्रस्य॑
व्र॒ते वरु॑णस्य दे॒वाः। ते सौ॒भगं॑ वी॒रव॑द्भोम॒दप्रः॑। दधा॑तन्
द्रवि॑णं चि॒त्रम॒स्मे। अग्ने॑ या॒हि दू॒त्यं वा॒रिषे॑ण्यः। दे॒वा२
अच्छा॑ ब्रह्म॒कृता॑ गु॒णेन॑। सर॑स्वतीं म॒रुतो॑ अ॒श्विना॒पः। य॒क्षि
दे॒वान्न॑ल॒धेया॑य॒ विश्वान्॑॥४३॥

द्यौः पि॑तुः पृथि॑वि मा॒तर॑ध्रु॒क्। अग्ने॑ भ्रा॒तर्व॑सवो मृ॒डता॑
नः। विश्व॑ आ॒दित्या॑ अ॒दिते॑ स॒जोषा॑ः। अ॒स्मभ्य॑२ शर्म
ब॒हुलं॑ वि य॑न्त। विश्वे॑ दे॒वाः शृ॑णु॒तेम॑२ हव॑ मे। ये
अ॒न्तरि॑क्षे॒ य उप॒ द्यवि॑ष्ठ। ये अ॑ग्निजि॒ह्वा उ॒त वा॒ यज॑त्राः।
आ॒सद्या॑स्मिन्ब॒र्हिषि॑ मा॒दय॑ध्वम्। आ वा॑ मि॒त्रावरु॑णा
ह॒व्यजु॑ष्टिम्। नम॑सा दे॒वाव॑व॒साव॑वृ॒त्याम्॥४४॥

अ॒स्माकं॑ ब्रह्म॒ पृ॒तना॑सु स॒ह्या अ॒स्माक॑म्। वृ॒ष्टिर्दि॒व्या सु॑पा॒रा।

यु॒वं वस्त्रा॑णि पी॒वसा व॑साथे। यु॒वोरच्छि॑द्रा मन्त॑वो ह॒ सर्गाः॑।
 अवा॑तिरत॒मनृ॑तानि॒ विश्वा॑। ऋ॒तेन॑ मि॒त्रावरु॑णा स॒चेथे॑। तथ्सु॑
 वा॑ मि॒त्रावरु॑णा म॒हित्वम्। ई॒र्मा त॒स्थुषी॑रह॒भिर्दु॑दुहे। विश्वाः॑
 पि॒न्वथ॒ स्वस॑रस्य॒ धेनाः॑। अ॒नु वा॒मेकः॑ प॒विरा व॑वर्ति॥४५॥

यद्व॑हि॒ष्ठन्ना॑ति॒ विदे॑ सु॒दानू। अच्छि॑द्र॒ शर्म॑ भु॒वंन॑स्य
 गो॒पा। ततो॑ नो मि॒त्रावरु॑णाववीष्टम्। सि॒षास॑न्तो
 जी॒(जि?)गि॒वा॑सः॑ स्याम। आ नो मि॒त्रावरु॑णा ह॒व्यदा॑तिम्।
 घृ॒तैर्गव्यू॑तिमु॒क्षत॑मिडा॒भिः। प्र॒ति वा॒मत्र॑ व॒रमा॑ जना॒य।
 पृ॒णीत॑मु॒द्रो दि॒व्यस्य॒ चारोः॑। प्र बा॒हवा॑ सि॒सृत॑जी॒वसे॑ नः।
 आ नो॑ ग॒व्यूति॑मु॒क्षतं॑ घृ॒तेन॑॥४६॥

आ नो॑ जने॑ श्रव॒यतं॑ यु॒वाना। श्रु॒तं मे॑ मि॒त्रावरु॑णा ह॒वेमा॑। इ॒मा
 रु॒द्राय॑ स्थि॒रध॑न्वने गि॒रः। क्षि॒प्रेष॑वे दे॒वाय॑ स्व॒धाम्ने॑। अषा॑ढाय॒
 सह॑मानाय मी॒ढुषे॑। ति॒ग्मायु॑धाय भ॒रता॑ शृ॒णोत॑न। त्वाद॑त्तेभी
 रु॒द्र श॑न्त॒मेभिः॑। श॒त॑ हि॒मा अ॑शीय भेष॒जेभिः॑। व्य॑स्मद्वेषो
 वि॒तरं॑ व्य॑हः। व्य॒मीवा॑श्चा॒तय॑स्वा वि॒षूचीः॑॥४७॥

अ॒र्हन्वि॑भ॒र्षि मा॑ न॒स्तो॒के। आ ते॑ पि॒तर्म॑रुता॑ सु॒म्नमे॑तु। मा
 नः॒ सूर्य॑स्य स॒न्दृशो॑ यु॒योथाः॑। अ॒भि नो॑ वी॒रो अ॒र्वति॑ क्षमे॒त।

प्र जायेमहि रुद्र प्रजाभिः। एवा बभ्रो वृषभ चेकितान।
 यथा देव न हृणीषे न हंसि। हावनश्रूनी रुद्रेह बोधि।
 बृहद्वदेम विदथे सुवीराः। परि णो रुद्रस्य हेतिः स्तुहि श्रुतम्।
 मीढुष्टमार्हन्विभर्षि। त्वमग्ने रुद्र आ वो राजानम्॥४८॥

वसूनि ततानास्तु विश्वान् ववृत्यां ववर्ति घृतेन विषूचीः श्रुतन्दे च॥—————[६]

सूर्यो देवीमुषसः रोचमानामर्यः। न योषामभ्येति पश्चात्।
 यत्रा नरो देवयन्तो युगानि। वितन्वते प्रति भद्राय भद्रम्।
 भद्रा अश्वा हरितः सूर्यस्य। चित्रा एदग्वा अनुमाद्यासः।
 नमस्यन्तो दिव आ पृष्ठमस्थुः। परि द्यावापृथिवी यन्ति
 सद्यः। तत्सूर्यस्य देवत्वन्तन्महित्वम्। मध्या कर्तोर्विततः
 सञ्जभार॥४९॥

यदेदयुक्त हरितः सधस्थात्। आद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै।
 तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे। सूर्यो रूपं कृणुते द्यौरुपस्थे।
 अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः। कृष्णमन्यद्धरितः सं भरन्ति।
 अद्या देवा उदिता सूर्यस्य। निरहंसः पिपृतान्निर्वद्यात्।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ताम्। अदितिः सिन्धुः पृथिवी उत
 द्यौः॥५०॥

दिवो रुक्म उरुचक्षा उदैति। दूरे अर्थस्तरणिर्भ्राजमानः।
 नूनञ्जनाः सूर्येण प्रसूताः। आयन्नर्थानि कृणवन्नपांसि। शं
 नो भव चक्षसा शं नो अह्ना। शं भानुना शं हिमा शं घृणेन।
 यथा शमस्मै शमसद्गुरोणे। तथ्सूर्य द्रविणं धेहि चित्रम्। चित्रं
 देवानामुदगादनीकम्। चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः॥५१॥

आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षम्। सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च।
 त्वष्टा दधत्तन्नस्तुरीपम्। त्वष्टा वीरं पिशङ्गरूपः।
 दशेमन्त्वष्टुर्जनयन्त गर्भम्। अतन्द्रासो युवतयो बिभर्त्रम्।
 तिग्मानीकः स्वयंशसञ्जनेषु। विरोचमानं परिषीन्नयन्ति।
 आविष्ट्यो वर्धते चारुरासु। जिह्वानामूर्ध्वस्वयंशा
 उपस्थैः॥५२॥

उभे त्वष्टुर्बिभ्यतुर्जायमानात्। प्रतीचीं सिंहं प्रतिजोषयेते।
 मित्रो जनान्प्र स मित्रा। अयं मित्रो नमस्यः सुशेवः। राजा
 सुक्षत्रो अजनिष्ट वेधाः। तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्य। अपि
 भद्रे सौमनसे स्याम। अनमीवास इडया मदन्तः। मितज्मवो
 वरिमन्त्रा पृथिव्याः। आदित्यस्य व्रतमुपक्ष्यन्तः॥५३॥

वयं मित्रस्य सुमतौ स्याम। मित्रं न ईं शिम्या गोषु

गव्यवन्तः। स्वाधियो विदथे अपस्वजीजनन्। अरेजयता५
 रोदसी पाजसा गिरा। प्रति प्रियं यजतञ्जनुषामवः। महा५
 आदित्यो नमसोपसद्यः। यातयञ्जनो गृणते सुशेवः। तस्मा
 एतत्पन्यतमाय जुष्टम्। अग्नौ मित्राय हविरा जुहोत। आ
 वा५ रथो रोदसी बद्धधानः॥५४॥

हिरण्ययो वृषभिर्यात्वश्वैः। घृतवर्तनिः पविर्भीरुचानः। इषां
 वोढा नृपतिर्वाजिनीवान्। स पप्रथानो अभि पञ्च भूमः।
 त्रिवन्धुरो मनसायातु युक्तः। विशो येन गच्छथो देवयन्तीः।
 कुत्रा चिद्याममश्विना दधाना। स्वश्वा यशसाऽऽयातमर्वाक्।
 दस्त्रा निधिं मधुमन्तं पिबाथः। वि वा५ रथो वध्वा
 यादमानः॥५५॥

अन्तां दिवो बाधते वर्तनिभ्याम्। युवोः श्रियं परि योषावृणीत।
 सूरौ दुहिता परितक्मियायाम्। यद्देवयन्तमवथः शचीभिः।
 परिघ्न५ सवां मनावां वयौगाम्। यो हस्यवा५ रथिरावस्त
 उस्त्राः। रथो युजानः परियाति वर्तिः। तेन नः शं योरुषसो
 व्युष्टौ। न्यश्विना वहतं यज्ञे अस्मिन्। युवं भुज्युमवविद्ध५
 समुद्रे॥५६॥

उदूहथुरणसो अस्त्रिधानैः। पतत्रिभिरश्रमैरव्यथिभिः।
 द॒स॒ना॒भिर॒श्विना॒ पार॑यन्ता। अ॒ग्नी॒षो॒मा यो अ॒द्य वा॑म्।
 इ॒दं वचः॑ स॒पर्य॑ति। तस्मै॑ धत्त॒ः सु॒वीर्य॑म्। गवां॑ पोष॒ः
 स्व॒श्वि॒यम्। यो अ॒ग्नी॒षो॒मा ह॒विषा॑ स॒पर्या॑त्। दे॒व॒द्री॒चा मन॑सा
 यो घृ॒तेन॑। तस्य॑ व्र॒त॒ः र॒क्षतं॑ पा॒तम॑ः हंसः॥५७॥

वि॒शे जना॑य॒ महि॑ शर्म॒ यच्छ॑तम्। अ॒ग्नी॒षो॒मा य
 आ॒हु॒तिम्। यो वा॒न्दाशा॑द्ध॒विष्कृ॑तिम्। स प्र॒जया॑ सु॒वीर्य॑म्।
 वि॒श्व॒मायु॑र्व्य॒ञ्जव॑त्। अ॒ग्नी॒षो॒मा चेति॑ तद्वी॒र्यं॑ वा॒म्।
 यदमु॑ष्णीतमव॒सं पु॒णिङ्गोः॑। अवा॑तिरतं प्रथ॑यस्य॒ शेषः॑।
 अवि॑न्दतं ज्योति॒रेकं॑ ब॒हुभ्यः॑। अ॒ग्नी॒षो॒मावि॑म॒ः सु
 मेऽग्नी॒षो॒मा ह॒विषः॑ प्र॒स्थि॑तस्य॥५८॥

ज॒भार॒ द्यौर॒ग्रेरु॑पस्थं॒ उप॒क्ष्यन्तो॑ ब॒द्धा॒नो व॒ध्वा याद॑मानः॒ समु॒द्रेऽहंसः॑ प्र॒स्थि॑तस्य॥—[७]

अ॒हम॑स्मि प्रथम॒जा ऋ॒तस्य॑। पूर्वं॑ दे॒वेभ्यो॑ अ॒मृत॑स्य॒ नाभिः॑।
 यो मा॒ ददा॑ति॒ स इ॒दे॒व माऽऽवा॑ः। अ॒हम॑न्न॒मन्न॑म॒दन्त॑म॒ग्निः।
 पूर्वं॑म॒ग्रेरपि॑ दह॒त्यन्न॑म्। य॒त्तौ हा॑साते अ॒हमु॑त्त॒रेषु॑। व्या॒त्तम॑स्य
 प॒शवः॑ सु॒जम्भ॑म्। प॒श्यन्ति॑ धीराः॒ प्रच॑रन्ति॒ पाकाः॑।
 जहा॑म्य॒न्यन्न॑ जहा॑म्य॒न्यम्। अ॒हम॑न्नं व॒शमि॑च्छ॒रामि॑॥५९॥

स॒मा॒न॒म॒र्थं॑ प॒र्येमि॑ भु॒ञ्ज॒त्। को॑ मा॒म॒न्नं॑ म॒नु॒ष्यो॑ द॒ये॒त्। प॒रा॒के॒
अ॒न्नं॑ नि॒हि॒तं॑ लो॒क ए॒त॒त्। वि॒श्वे॑र्दे॒वैः पि॒तृभि॑र्गु॒प्तम॒न्नम्॑।
यद॒द्य॒ते॑ लु॒प्य॒ते॒ यत्प॑रो॒प्य॒ते॑। श॒त॒त॒मी॒ सा त॒नूर्मे॑ ब॒भू॒व।
म॒हान्तौ॑ च॒रू सं॑कृ॒द्गु॒धेन॑ प॒प्रौ। दि॒वं च॒ पृ॒श्निं॑ पृ॒थि॒वीं च॑
सा॒कम्। तथ्स॒म्पि॒ब॒न्तो॒ न मि॑नन्ति वे॒धसः॑। नै॒तद्भू॒यो भ॑व॒ति॒
नो क॑नीयः॥६०॥

अ॒न्नं प्रा॑ण॒म॒न्नं॑म॒पा॒नमा॑हुः। अ॒न्नं मृ॒त्युं त॒मु जी॒वा॒तु॑माहुः।
अ॒न्नं ब्र॒ह्मा॒णो ज॒र॒सं॑ वदन्ति। अ॒न्नमा॑हुः प्र॒ज॒न॒नं॑ प्र॒जा॒ना॑म्।
मो॒घ॒म॒न्नं वि॑न्द॒ते अ॒प्र॒चे॒ताः। स॒त्यं ब्र॑वीमि व॒ध इ॒त्थ॒स त॒स्य॑।
ना॒र्य॒म॒णं पु॑ष्य॒ति नो॑ स॒खा॒यम्। के॒व॒ला॒घो भ॑व॒ति के॒व॒ला॒दी॑।
अ॒हं मे॒घः स्त॒न॒य॒न्व॒र्ष॑न्न॒स्मि। मा॒म॒द॒न्त्य॒ह॒म॒द्भ्य॒न्यान्॥६१॥

अ॒ह॒ः स॒द॒मृ॒तो॑ भ॒वामि॑। म॒दा॑दि॒त्या अ॒धि॒ स॒र्वे॑ त॒प॒न्ति॑।
दे॒वीं वा॒चं॑म॒ज॒न॒य॒न्त॒ यद्वा॑ग्वद॒न्ती॑। अ॒न॒न्ता॒म॒न्ता॒दधि॑ निर्मि॒तां॑
म॒ही॒म्। य॒स्यां दे॒वा अ॑दधु॒र्भो॒ज॒नानि॑। ए॒का॑क्ष॒रां द्वि॒प॒दा॒ः
ष॒ट्प॒दां॑ च। वा॒चं दे॒वा उ॒प जी॑वन्ति वि॒श्वे॑। वा॒चं दे॒वा उ॒प
जी॑वन्ति वि॒श्वे॑। वा॒चं ग॒न्ध॒र्वाः प॒श॒वो॑ म॒नु॒ष्याः॑। वा॒ची॒मा वि॒श्वा॒

भुवनान्यर्पिता॥६२॥

सा नो हवं जुषतामिन्द्रपत्नी। वागक्षरं प्रथमजा ऋतस्य।
वेदानां माताऽमृतस्य नाभिः। सा नो जुषाणोपं यज्ञमागात्।
अवन्ती देवी सुहवा मे अस्तु। यामृषयो मन्त्रकृतो
मनीषिणः। अन्वैच्छं देवास्तपसा श्रमेण। तान्देवीं वाचं
हविषा यजामहे। सा नो दधातु सुकृतस्य लोके। चत्वारि
वाक्परिमिता पदानि॥६३॥

तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः। गुहा त्रीणि निहिता
नेङ्गयन्ति। तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति। श्रद्धयाऽग्निः
समिध्यते। श्रद्धया विन्दते हविः। श्रद्धां भगस्य मूर्धनि।
वचसा वेदयामसि। प्रियं श्रद्धे ददतः। प्रियं श्रद्धे
दिदासतः। प्रियं भोजेषु यज्वंसु॥६४॥

इदं मं उदितं कृधि। यथा देवा असुरेषु। श्रद्धामुग्रेषु चक्रिरे।
एवं भोजेषु यज्वंसु। अस्माकमुदितं कृधि। श्रद्धां देवा
यजमानाः। वायुगोपा उपासते। श्रद्धां हृदय्याऽऽकूत्या।
श्रद्धया हूयते हविः। श्रद्धां प्रातरह्वामहे॥६५॥

श्रद्धां मध्यन्दिनं परि। श्रद्धां सूर्यस्य निमृचि। श्रद्धे

श्रद्धा॑पये॒ह मा॑। श्रद्धा॑ दे॒वानधि॑ वस्ते। श्रद्धा॑ वि॒श्वमि॑दं
जग॑त्। श्रद्धा॑ का॒मस्य॑ मा॒तरम्। ह॒विषा॑ व॒र्धयाम॑सि। ब्रह्म॑
जज्ञा॑नं प्रथ॑मं पु॒रस्ता॑त्। वि सी॑म॒तः सु॒रुचो॑ वे॒न आ॑वः। स
बु॒ध्रिया॑ उप॒ मा अ॑स्य वि॒ष्ठाः॥६६॥

स॒तश्च॒ योनि॑मस॒तश्च॒ विवः॑। पि॒ता वि॒राजा॑मृष॒भो रं॑यी॒णाम्।
अ॒न्तरि॑क्षं वि॒श्वरूप॑ आ॒वि॒वेश। तम॒कैर॒भ्यर्च॑न्ति व॒त्सम्। ब्रह्म॑
सन्तं॑ ब्रह्म॑णा व॒र्धय॑न्तः। ब्रह्म॑ दे॒वान॑जनयत्। ब्रह्म॑ वि॒श्वमि॑दं
जग॑त्। ब्रह्म॑णः क्ष॒त्रं निर्मि॑तम्। ब्रह्म॑ ब्राह्म॑ण आ॒त्मना॑।
अ॒न्तर॑स्मिन्नि॒मे लो॒काः॥६७॥

अ॒न्तर्वि॑श्वमि॑दं जग॑त्। ब्रह्मै॒व भू॒तानां॑ ज्येष्ठ॑म्। तेन॒ कोऽ॒र्हति॑
स्पर्धि॑तुम्। ब्रह्म॑न्दे॒वास्त्रय॑स्त्रि॒ंशत्। ब्रह्म॑न्निन्द्रप्रजाप॒ती। ब्रह्म॑न्
ह॒ विश्वा॑ भू॒तानि॑। ना॒वीवा॑न्तः स॒माहि॑ता। च॒तस्र॑ आशाः
प्रच॑रन्त्व॒ग्रयः॑। इ॒मं नो॑ य॒ज्ञं न॑यतु प्रजा॒नन्। घृ॒तं पि॒न्वन्न॒जर॑
सु॒वीरम्॑॥६८॥

ब्रह्म॑ स॒मिद्भ॑व॒त्याहु॑तीनाम्। आ गा॒वो अ॒ग्नन्नु॑त भ॒द्रम॑क्रन्।
सीद॑न्तु गो॒ष्ठे र॒णय॑न्त्व॒स्मे। प्र॒जाव॑तीः पु॒रुरूपा॑ इ॒ह स्युः॑।
इन्द्रा॑य पूर्वीरुष॒सो दुहा॑नाः। इन्द्रो॒ यज्व॑ने पृ॒णते॑ च॒ शिक्ष॑ति।

उपेद॑दाति॒ न स्वं मु॑षायति। भूयो॑भूयो र॒यिमिद॑स्य वर्ध॒यन्।
अभि॑न्ने खि॒ल्ले नि द॑धाति देव॒युम्। न ता न॑शन्ति॒ न ता
अर्वा॑॥६९॥

गावो॒ भगो॒ गाव॒ इन्द्रो॑ मे अच्छात्। गावः॒ सोम॑स्य प्रथ॒मस्य॑
भ॒क्षः। इ॒मा या गावः॒ सज॑नासु॒ इन्द्रः॑। इच्छा॑मीद्धृ॒दा
मन॑सा चि॒दिन्द्रम्। यूयं॑ गा॒वो मेद॑यथा कृ॒शं चि॑त्। अ॒श्ली॒लं
चि॑त्कृ॒णुथा सु॑प्रती॒कम्। भ॒द्रं गृ॑हं कृ॒णुथ भ॑द्रवाचः। बृ॒हद्वो
वयं॑ उच्यते स॒भासु॑। प्र॒जाव॑तीः सू॒यव॑सः॒ रि॒शन्तीः॑। शु॒द्धा
अ॒पः सु॑प्रपा॒णे पिब॑न्तीः। मा वः॑ स्तेन ई॒शत॒ माऽघ॑श॒सः।
परि॑ वो हे॒ती रु॒द्रस्य॑ वृ॒ज्यात्। उपे॑दमु॒पप॑र्चनम्। आ॒सु
गोषू॑प॒पृच्य॑ताम्। उप॑र्ष॒भस्य॑ रेत॑सि। उपे॑न्द्र॒ तव॑ वी॒र्ये॑॥७०॥

च॒रामि॑ कनी॒योऽन्या॑नर्पिता प॒दानि॑ यज्वंसु हवामहे वि॒ष्टा लो॒काः सु॒वीर॑मर्वा पिब॑न्तीः
षट्॑॥

[८]

ता सूर्या॑चन्द्र॒मसा॑ विश्व॒भृत्त॑मा म॒हत्। तेजो॑ वसु॒मद्रा॑जतो
दि॒वि। सा॒मात्मा॑ना चरतः सामचा॒रिणा॑। ययो॑र्व्र॒तं न म॒मे जा॑तु
दे॒वयोः॑। उ॒भाव॑न्तौ परि॑ यात॒ अम॑र्या। दि॒वो न र॑श्मीऽस्त॑नुतो
व्य॑र्णवे। उ॒भा भु॑व॒न्ती भुव॑ना क॒विक्र॑तू। सूर्या॑ न च॒न्द्रा

चरतो हुतामती। पतीं द्युमद्विश्वविदां उभा दिवः। सूर्या उभा
चन्द्रमसा विचक्षणा॥ ७१॥

विश्ववारा वरिवोभा वरेण्या। ता नोऽवतं मतिमन्ता महिब्रता।
विश्ववपरी प्रतरणा तरन्ता। सुवर्विदां दृशये भूरिरश्मी।
सूर्या हि चन्द्रा वसु त्वेषदर्शता। मनस्विनोभानुचरतोनु
सन्दिवम्। अस्य श्रवो नद्यः सप्त बिभ्रति। द्यावा क्षामा पृथिवी
दर्शतं वपुः। अस्मे सूर्याचन्द्रमसाऽभिचक्षे। श्रद्धेकमिन्द्र
चरतो विचर्तुरम्॥ ७२॥

पूर्वापरं चरतो माययैतौ। शिशू क्रीडन्तौ परि यातो अध्वरम्।
विश्वान्यन्यो भुवनाऽभि चष्टे। ऋतूनन्यो विदधञ्जायते पुनः।
हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासां राजा। यासां देवाः
शिवेन मा चक्षुषा पश्यत। आपो भद्रा आदित्यंश्यामि।
नासदासीन्नो सदासीत्तदानीम्। नासीद्रजो नो व्योमा परो
यत्। किमावरीवः कुह कस्य शर्मन्॥ ७३॥

अम्भः किमासीद्ग्रहनं गभीरम्। न मृत्युरमृतं तर्हि न।
रात्रिया अहं आसीत्प्रकेतः। आनीदवातः स्वधया तदेकम्।
तस्माद्ध्यानं न परः किञ्चनास। तम आसीत्तमसा गूढमग्रे

प्रकेतम्। सलिलं सर्वमा इदम्। तुच्छेनावपिहितं
यदासीत्। तमसस्तन्महिना जायतैकम्। कामस्तदग्रे
समवर्तताधि॥ ७४॥

मनसो रेतः प्रथमं यदासीत्। सतो बन्धुमसति निरविन्दन्।
हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा। तिरश्चीनो विततो
रश्मिरेषाम्। अधः स्विदासी(३)दुपरि स्विदासी(३)त्।
रेतोधा आसन्महिमानं आसन्। स्वधा अवस्तात्प्रयतिः
परस्तात्। को अद्धा वेदं क इह प्र वोचत्। कुत आजाता
कुत इयं विसृष्टिः। अर्वाग्देवा अस्य विसर्जनाय॥ ७५॥

अथा को वेदं यतं आबभूव। इयं विसृष्टिर्यतं आबभूव।
यदि वा दधे यदि वा न। यो अस्याध्यक्षः परमे व्योमन्।
सो अङ्ग वेदं यदि वा न वेद। किंस्विद्वनङ्ग उ स वृक्ष
आसीत्। यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः। मनीषिणो मनसा
पृच्छतेदुतत्। यदध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन्। ब्रह्म वनं ब्रह्म स
वृक्ष आसीत्॥ ७६॥

यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः। मनीषिणो मनसा विब्रवीमि वः।
ब्रह्माध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन्। प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे।

प्रा॒तर्मि॑त्रावरु॑णा प्रा॒तर॒श्विना॑। प्रा॒तर्भगं॑ पू॒षणं॑ ब्र॒ह्मण॑स्पतिम्।
प्रा॒तः सोम॑मु॒त रु॒द्रः हु॑वेम। प्रा॒तर्जितं॑ भ॒गमु॒ग्रः हु॑वेम। व॒यं
पु॒त्रमदि॑ते॒र्यो वि॒ध॒र्ता। आ॒ध्रश्चि॒द्यं म॒न्य॒मान॑स्तुर॒श्चित्॥७७॥

राजा॑ चि॒द्यं भ॒गं भ॒क्षी॒त्याह॑। भ॒ग प्र॑णेत॒र्भग॑ स॒त्य॒राधः॑। भ॒गेमां
धि॒यमु॑द॒व द॑द॒न्नः। भ॒ग प्र॑ णो॒ जन॑य॒ गोभि॑र॒श्वैः। भ॒ग प्र॑
नृभि॑र्नृ॒वन्तः॑ स्याम। उ॒तेदा॑नीं॒ भग॑वन्तः स्याम। उ॒त प्र॑पि॒त्व
उ॒त म॒ध्ये अ॒ह्नाम्। उ॒तोदि॑ता म॒घव॑न्त्सूर्य॒स्य। व॒यं दे॒वाना॑ः
सु॒म॒तौ स्या॑म। भ॒ग ए॒व भ॒गवा॑ः अस्तु दे॒वाः॥७८॥

तेन॑ व॒यं भ॒गव॑न्तः स्याम। तं त्वां भ॒ग स॒र्व इ॒ज्जो॑हवीमि। स
नो॑ भ॒ग पुर॑ ए॒ता भ॑वे॒ह। स॒म॒ध्व॒रायो॑षसो॒ नम॑न्त। द॒धि॒क्रावे॑व
शुच॑ये प॒दाय॑। अ॒र्वा॒ची॒नं व॑सु॒विदं॑ भ॒गं नः॑। रथ॑मि॒वाश्वा॑
वा॒जिन॑ आव॑हन्तु। अ॒श्वा॒वती॑र्गो॒मती॑र्न उ॒षासः॑। वी॒र॒वतीः॑
सद॑मुच्छ॒न्तु भ॒द्राः। घृ॒तं दु॒हा॑ना वि॒श्वतः॑ प्रपी॑नाः। यू॒यं पा॑त
स्व॒स्तिभिः॑ सदा॑ नः॥७९॥

वि॒च॒क्षणा॑ वि॒चर्तु॑रः शर्म॒न्नधि॑ वि॒सर्ज॑नाय॒ ब्रह्म॑ वनं॒ ब्रह्म॑ स वृ॒क्ष आ॑सीत्तुर॒श्चिदे॒वाः प्रपी॑ना
एकं॑ च॥—[९] पीवो॑न्नान्ते शु॒क्रासः॑ सोमो॑ धे॒नुमि॑न्द्र॒स्तर॑स्वा॒ञ्छुचि॑मा दे॒वो या॑तु॒ सूर्यो॑
दे॒वीम॒हम॑स्मि॒ ता सूर्या॑चन्द्र॒मसा॑ नव॑॥९॥

पीवो॑न्नाम॒ग्ने त्वं पा॑रयानाधृष्यः शुचिं॑ नु वि॒श्रय॑माणो दि॒वो रु॒क्मोऽन्नं॑ प्रा॒णमन्न॑न्ता
सूर्या॑चन्द्रम॒स्य नव॑सप्ततिः॥७९॥

पीवो॑न्नां यूयं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः॥

हरिः॑ ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके
अष्टमः प्रपाठकः समाप्तः॥